

**Varmt og tankevekkende
om søster med Down syndrom**

Storesøster Astrid

Norunn Amundsen
Spartacus forlag, 2011
126 sider

Forfatteren Norunn Amundsen er psykiatrisk sykepleier. Hun har skrevet bok om sin fem år eldre storesøster, og hvordan hun har betraktet livet til søsteren fra hun var liten til hun utviklet demens og døde.

Ett av de tidlige minnene til forfatteren er når nabojenten Inger sier til Astrid at hun ikke er frisk. Verden forandrer seg for Norunn da nabojenten sier «Du er ikke slik som vi andre er!». Dette var første gang noen hadde satt ord på at noe var annerledes med søsteren, og det som et sjokk, samtidig som det var en bekreftelse på noe hun hadde følt lenge. Fortielsen om utfordringer og behov oppfattet hun som et problem.

Astrid ble født i 1942. Fra barndommen får vi innblikk i mentaliteter blant sambygdingene på Frekkhaug utenfor Bergen og andre som gjør at vi som leser får en vond klump i magen. De blir konfrontert med oppfatninger om at barn med funksjonshemninger er «byttinger» (et barn av underjordsfolket som var blitt lagt i vuggen i stedet for det riktige barnet) eller resultat av Guds straffedom. Mormoren mente at Astrid var en rettfærdig straff til familien, fordi morfar hadde vært utro og fått en sønn med mormors tre år yngre søster.

Hun forteller om hvordan foreldrenes fornektelse, fortvilelse og fordeling av skyld ødela forholdet dem i mellom. De fikk liten støtte og oppfølging, og mistet overskuddet og kreftene som må til for å pleie forholdet. De ble tidlig skilt, i en tid skilsmisser var meget uvanlig.

Etter hvert klarte ikke moren å forholde seg til støttende og vennlige



initiativ fra venner og familie. Hun ble fanget og fiksert på det hun opplevde som nederlag og utilstrekkelighet. Det ble faren som måtte ta seg av storesøster Astrid. Men det ble også fryktelig krevende for en som måtte uke-pendle til Bergen for å jobbe. År etter år søker han om å få henne inn på et hjem som har ressurser til å gi henne det hun trenger. År etter år må han fylle ut skjema som blant annet spør om hun har «Fingersuging, onani eller andre nervøse plager».

Hun får avslag fra alle de vanlige sentralinstitusjonene som eksisterte den gang, men får plass på Helgeseter i Bergen, en gård for personer med «avvik», drevet i Rudolf Steiners ånd. Her får hun et langt bedre liv enn det hun kunne forventet seg i sentralinstitusjonene. Hun får opplæring og utvikler seg positivt, og imponerer ved å spille Mor Åse i Peer Gynt-oppsetning ved sitt nye hjem. Hun lærer å sy, støpe lys, veve og tegne akvareller. Men Norunns gave til søsteren, en kassettspiller og kassetter med musikk Astrid var glad i, ble returnert. Ved Helgeseter var de redd for at hun ville bli passivisert av denne moderne musikken. Engasjementet overfor Astrid og andre med utviklingshemning var fantastisk, mens forholdet Norunn opplevde at de hadde til pårørende var i overkant kjølig i perioder.

Norunn bodde ikke sammen med søsteren. De var sammen bare noen uker hver sommer, ettersom de var skilsmissebarn. Foreldrene skilte lag da Norunn var to år, og de måtte vokse opp i hvert sitt hjem langt fra hverandre. Dette gir henne en viss mulighet til distanse i betraktningene. Kombinert med den faglige bakgrunnen hun har, gir dette betraktningene en spesiell autoritet. Synspunktene er nyanserte, og hun faller aldri i fellen ved å være for kritisk eller takknemlig og begeistret. Hun er alt dette, på områder hun synes hun har grunn til å være det ene eller andre.

På noen områder er boken en hyldest til Helgeseter, som ga søsteren utviklingsmuligheter og tok henne inn som om hun var et familied medlem. På andre områder er hun kritisk til den manglende fagligheten samme sted, og hvordan de ved litt for mange anledninger ikke anerkjente den biologiske familien.

Jeg liker boken, og anbefaler den både til familiemedlemmer og tjenesteytere.

Og til dem som synes det blir lite plass til boklesing i en travel hverdag; denne boken er både lettlest og kort, kun 126 sider. Løp og kjøp!

Jarle Eknes